

У Всесвіті Гоголя

Самойленко Г.В. Микола Гоголь і Україна. Енциклопедія. – Ніжин. Видавець Лисенко М.М., 2020. – 696 с.

У переддень нового 2021 року, в Ніжині, у видавництві приватного підприємця Миколи Михайловича Лисенка, побачила світ книга, яку без перебільшення можна назвати «подією року». Такі книги пишуться не за рік, а ні за п'ять, а ні за десятиріччя. Такі книги пишуться протягом життя і вимагають від автора великої енергії розуму і серця, відданості справі, яку обрав..., а ще глибокої переконаності. Книга має назву «Микола Гоголь і Україна». Філологи мене зрозуміють: яка розлога тематика! Яка

актуальна... Дослідити таємничий всесвіт творів і життя Миколи Гоголя на тлі його стосунків із Вітчизною справа не із легких, не кожному до снаги...

Автор книги, відомий український вчений - гоголезнавець, заслужений діяч науки і техніки України, Почесний громадянин міста Ніжина, доктор філологічних наук, професор Ніжинського державного університету Григорій Васильович Самойленко. Людина творча, з енциклопедичними знаннями, добре знана не лише у Поліському краї, але й в усіх регіонах України. Професор Г. Самойленко до дослідження творчості Миколи Гоголя звернувся давно, ще у 1978 році, коли увійшов до оргкомітету Всесоюзної Гоголівської конференції, яка відбувалася у Ніжині. Майже 200 науковців із усіх куточків Радянського Союзу прибули тоді на науковий форум, що відбувався у Гоголівському виші.

З 1979 року в науковій періодиці почали з'являтися дослідження вченого присвячені вивченню творчості М. Гоголя. Особливої популярності набув його навчально-методичний посібник «Изучение творчества Н. В. Гоголя в школе», який був рекомендований Міністерством освіти УРСР для вивчення в усіх навчальних закладах держави. Більше 300 статей та 15 наукових монографій написав вчений досліджуючи творчість Миколи Гоголя, видав 15 випусків наукового збірника «Література та культура Полісся» у яких вмістив понад 500 статей вчених присвячених вивченню творів «великого сміхотворця». За свої наукові дослідження Григорій Васильович був відзначений Державною літературно-мистецькою премією ім. М. Гоголя (2013), Міжнародною

літературною премією ім. М. Гоголя «Тріумф» (2019), обласними літературно-мистецькими преміями імені М.Коцюбинського (1999) та Л. Глібова (2016).

У новій книзі вченого вперше на широкому фактичному матеріалі розкрито життєві та творчі зв'язки Миколи Гоголя з Україною, а також охарактеризовано діяльність численних представників української культури, які своєю творчістю причетні до спадщини письменника.

Рецензентами нової книги автора стали: доктор філологічних наук, професор Черкаського національного університету ім. Б. Хмельницького Олександр Киченко та кандидат філологічних наук, доцент Ніжинського державного університету Юлія Якубіна.

За жанром нова книга – енциклопедія. У науковому світі звикли, що над створенням енциклопедій традиційно працюють авторські колективи: швидше пишуться наукові статті, зростає обсяг книги, добираються і звіряються життєві факти, а що головне зіставляються чи протиставляються наукові погляди. Отож, справа іде жвавіше. Але монографічна енциклопедія має також свої переваги: читач вживається в оригінальний стиль автора, звикається з його творчою манерою, з стилістикою його письма, тощо. Григорій Васильович вже давно виробив власний стиль наукової творчості. Він літературно і науково виважений, оригінальний, зрозумілий для читача, має багату і цікаву лексику.

Починається книга авторським словом у якому професор Г. Самойленко обґрунтовує свої наукові погляди та підходи до досліджуваної проблеми. На формування парадигми сприйняття Гоголя впливало і впливає багато чинників: громадсько-політичні, національні, суб'єктивні. Проте уважний і неупереджений підхід до осмислення долі Гоголя на основі реальних фактів його біографії, критичних і художніх творів, написаних своєрідною, збагаченою рідним словом мовою та з урахуванням спогадів сучасників і листування дає підстави впевнено стверджувати: і в багатьох життєвих ситуаціях, і в творчості Гоголь залишався українцем. Гоголь постає перед нами автором творів про Україну, які піднесли його до вершин світового письменства. За словами українського дослідника О.Яременка: «З кожного рядка його творів, чи оповиті вони смутком і тугою, чи дзвенять безтурботним сміхом, чи затруєні гіркою посмішкою, джерелом б'є українська стихія, обзивається українська душа».

У пропонованій читачеві енциклопедії зібрані численні факти, які свідчать про широкі й глибокі зв'язки Гоголя з Україною, її народом, тими, хто став активним популяризатором і інтерпретатором його творчості. Мене особисто вражає та велика наукова та організаторська робота, яку здійснив професор Г. Самойленко при укладанні енциклопедії. На 696 її сторінках уміщено 895 наукових статей. З них 819 – персональних, про долі людей причетних до творчості Миколи Гоголя. 76 статей - про твори Гоголя і населені пункти, які пов'язані з його перебуванням. Ця книга побудована за зразком енциклопедичних видань, всі статті викладено в алфавітному порядку. В

статтях-персоналіях подаються лише короткі відомості, а вся увага зосереджена на розкритті зв'язків цієї особистості з творчістю Гоголя, на специфіці мистецького втілення гоголівських ідей, з урахуванням інших умов та соціальних обставин, в доробку художників, композиторів, письменників та інших митців.

У книзі вміщено 545 світлин та 300 ілюстрацій. Практично кожна сторінка енциклопедії ілюстрована. Уявляєте, яка це титанічна робота? Одноосібно дібрати і розмістити ілюстративний матеріал..., на це пішли роки.

Пропонована авторська енциклопедія розкриває багатогранність зв'язків, що поєднують різнобічні мистецькі надбання представників української культури з особистістю Гоголя та його творчістю. Вони підтверджують, що письменник завжди був і живе з Україною та її народом, підносячи їхню велич своїми геніальними творіннями до світового рівня.

Завершується видання «Короткою хронікою життя і творчості Миколи Гоголя пов'язаною з Україною (за роками)» у якій майже поденно висвітлюються події, які відбувалися з геніальним сміхотворцем під час перебування в Україні.

Книга адресована науковцям, студентам, педагогам та всім шанувальникам творчості Миколи Гоголя. Вона нагадує нашим співвітчизникам, яке місце спадщина великого письменника посідала в житті різних поколінь українців. Доземний уклін її автору.

Олександр Забарний – доцент кафедри української літератури та журналістики Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя.